

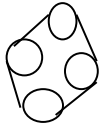

**UNITING CHURCH IN AUSTRALIA: LOTU COKOVATATI KO E OSITERELIA
KONIFEREDI NI VITI: VAVAKOSO LOTU ESO...**

Epereli 28, 2019: Na Siga ni Turaga: Na Tucake mai na Mate: II: Sa guce ko Mate, sa qaga ko Jisu sa Tucake Tale mai na Mate: Bonding-gathering and knowing each other-Base 1], me vakatorocaketaki ka vakavou na noda bula vakayalo. Affirmation-sharing our spiritual journeys-Base 2] kei na noda cakacakataka se vakadewataka na veika eda sa rawata [caring/sharing-Base 3]. Sa vaka na qito na Baseball ka va na kena i cegu-cegu; e tolu na naki ni noda veitokani. Ni rawa kece eda sa rawata e dua na kai ka eda sa yacova nai naki ni qito se veitokani [Home Base].

NODA VEIKILAI

Me vakayacori e dua na porokaramu ka rawa ni vukea na noda veikilai vinaka. Eda soqoni, lululu, veitalanoa ka veiwasei talanoa. Tekivu na soqo ena gunu ti se qai vakayacori ni oti na vuli. Me dau qarauni na vakayagataka ni sevusevu me kua ni vakadaroya na mai lotu ena Siga Tabu kei na nomu cakacaka

NODA BULA VAKAYALO

1. Ena macawa oqo Siga ni Turaga 28 Epereli, 2019:

A.Cakacaka 5:27-32: Eda raica enai vola oqo e rua na kenai vakatagedegede: i. Nai tukutuku ni veigauna ena rai vakatamata [historical level]: Eda kila ni vola ko Luke na Vuniwai mai Anitioki, Siria, nai vola oqo kai kuri ga ni nona Kosipeli ka vola taumada vei Ceofilo, dua na turaga rogo ka dokai ka ni tautauvata na vosa ni veidokai ei cavuti vua na kovana ko Filikesa kei Fesito [Cakacaka 23,24,25]. Eso tale era kaya ni volai vei ira na 'lomana na Kalou', ko ya nai balebale ni vosa na Ceofilo.[theo-kalou, philo –loloma]. Eda kila ni tokani nei Paula ko Luke ka rau dau salavata kei koya enai lakolako ni nona kaulotu. A rairai a volai nai vola ruarua, ko ya na Kosipeli [60AD/ACE] kei na Cakacaka [63-70 AD/ACE] mai Sisaria se mai Roma. Baleta ni sotava tiko ko Paula na veika dredre ena nona beitaki mai vei ira na nona meca, sa yaga kina nai vola oqo me sabaya na vei le era kaya tiko na saqati Paula. E sega ni tukutuku kece me baleti Paula, se dua vei iratou na tisaipeli [apostolo], se nai tukutuku ni lotu taumada, ia sa tukuni ga kina na veika bibi me baleta na tete ni cakacaka ni vunautaki ni Tukutuku Vinaka. **ii. Na rai mai na yasana vaKalou [Divine level].** Sa vakabibitaki na cakacaka ni Yalo Tabu ka rairai voleka sara enai naki ni vola me yacana “Na Cakacaka ni Yalo Tabu”. Sa bibi talega ni solia vei Ceofilo na bibi ni Vakabauta, na kena tete yani nai Tukutuku Vinaka,

sega ena nodra vuku kei na kaukauwa vakatamata, ia na kaukauwa kei na veituberi ni Yalo Tabu: kei na kena veibasai ko ya na tete ni nodra veibeitaki na meca me ra beitaki Paula kei ira era vakabauta. Ke sa volai vei ira 'e lomana na Kalou' sa matata sara nai balebale ni vola oqo vei ira era vakabauta ena gauna ko ya kei keda talega ena gauna oqo. Sa bibi sara kina vua na tamata me vakabauti Jisu Karisito me yaco me Turaga kai Vakabula kei na vakasinaiti ena Yalo Tabu.

I. Meda rai lesuva vakatotolo na veika sa yaco tiko: Na dina, na qaqa kei na veivakurabuitaki ni sa tucake tale mai na mate na Turaga ko Jisu, [na vosa vaKirisi 'anastasis' na 'up' or 'rising'—'tucake' se 'duri cake' e vakayagataka na vosa 'resurrection' 'tucake tale' mai na mate...nona rairai vei iratou na tisaipeli kei ira na lewe vuqa, sa veisautaka nodra bula yadua. Ena vakasama ni Lotu ruarua: na Eastern Orthodox, e dau vakabibitaka na tucake tale nei Jisu ka okati kina na vei ka kece-universal resurrection kei West [Lotu Katolika VakaRoma kei na Lotu Protestant-Poresiteni;ka okati kina na Lotu Jaji [Anglican-Episcopal] Lotu Wesele, Presbyterian, Congregational kei na kena coka eso na Penticostal churches] eda vakabibitaka sara na tucake tale nei Jisu [individual resurrection]eda qai tomana yani ena tucake tale ni tamata vakabauta. Sa tarava, era sa talairawarawa na tamata vakabauta me waraka na sovaraki ni Yalo Tabu. Ni sa yaco mai, ka ra sa vakaukauwataki kina, era sa vakarorogo ena veitalai me tukuni Jisu me tekivu mai Jerusalemi me yacova nai yalayala kei vuravura. Era sa talairawarawa na tisaipeli [gonevuli], baleta nira sa talai yani era sa vakatokai mei apositolo [talai]. Nira sa vakasinaiti ena Yalo Tabu, era sa doudou na tukuna nai Tukutuku Vinaka ni veivakabulai ena vukui Jisu [Kosipeli]: na bula nei Jisu, na nonai vakavuvuli [didache-teaching], vakabibitaki na nona mate mai na kauveilatai, na nona tucake tale, na nodra vakasinaiti ena kaukauwa ni Kalou me tukuni se vunautaki Jisu kei na cakacaka ni veivakabulai [kerygma-vaKirisi-kerugma]. Ena Cakacaka wase 2-5 nira sa vakasinaiti ena Yalo Tabu, eso era sa vakabauta ka ra lesu ena veiyasai vuravura ni oti na Kanavata ni Lako Sivia kei na Penitiko. Ko ira nai apositolo era sa vakayacora na cakacaka mana, sa tekivu talega mera vakasewasewani, vosacataki vakailasu...era vesu ka biu e vale ni veivesu. Raici Pita kei Joni... ena bogi sa rairai mai na agilosi, sereki rau ka biuti rau tale ena katuba ni Vale ni Soro mai Jerusalemi. Sa tomani tale na vunautaki ni mate, tucake tale nei Jisu, kei na nodra vakasinaiti ena Yalo Tabu...sa dredre me tarovi. Ena vunau nei Pita kei ira na vo ni apositolo sa dusi ira ka beitaki ira nai liuliu ni Lotu nira vakoti Jisu ena kauveilatai. Na ka ga mera cakava, sa vakaraitaki vakadodonu sara, mera veivutuni, era na vakabulai. II. Ena 5:27-32 eratou sa mai tu e matadra na Bete Levu kei ira na lewe ni matabose vakalotu [Sanhedrin] ka sa tukuni oti mera kua tale ni vunautaka nai tukutuku me baleti Jisu kei nai

tukutuku lasu ni sa tucake tale mai na mate. Era sa sega ni vakarogoca nai apositolo, ia era kaya ga, *“Keimami na vakarorogo ga vua na Kalou, sega vei ira na tamata.”* ‘Ko ira na tamata’, ko ya ko ira na bête, vunivola, tokani Setoki kei ira na Farisi, se matabose cecere na Seniadrini. IV. *Era sa beitaki ira ga nai liuliu ni lotu ni ra vakoti Jisu, o Jisu Karisito, o koya nai Liuliu kei nai Vakabula, sa tucake tale, sa vakadaberi koya na Kalou ena Ligana i Matau. Ko Koya sa nona na kaukauwa kei na qaqa.* Na ka ga mera cakava, ko ya mera veivutuni ka lesu vua na Kalou, ko ya mera vakabauti Jisu ni sa nodrai Vakabula talega. Ko iratou nai apositolo, eratou sai vakadinadina bula ni veika sa yaco, nona mate, nona tucake tale kei nai solisoli ni Yalo Tabu. V. Dina ga nira veivakaroti vakaukauwa na lewe ni Mata bose me kua ni vunautaki tale na yacai Jisu. Sa vakaroti ira ko Kamelieli e dua na lewe ni matabose dokai, mera kua ni tarovi ira baleta me vakataki rau ga e rua sa kilai ni rau kauta mai nai vakavuvuli vou ko Ceuta kei Jutasa na kai Kalili, ni cala nodrai vakavuvuli kei nai lakolako ena oti ga ka rusa. Ko iratou oqo kevaka e dina nodratoui tukutuku e na maumau wale me tarovi ke sa vaka na lewe vaKalou...me kua sara ni tarovi. Na lotu e rawa ni vakacala na dodonu vaKalou, ia sa dua na tikina bibi na noda vakarorogo ki na dina ni Vosa ni Kalou, ko ya na Vosa e dodonu me muri. Sai vakavuvuli cecere na noda vakarorogo vua na Kalou ka sega ena lewa se vuku vaka tamata.

B.Same 118:14-29: *Wasewase 5 ni Same [107-150] sa salavata kei nai Vakarua me baleta na nona kauwaitaka na Kalou nona Vosa; na vei Same oqo sa vakacaucautaki se vakavinavinakataki kina na Kalou. E levu vei ira edau vakayagataki ena soKalou ka lagati vakasere se serekali me vakarokorokotaki ka vakavinavinakataki kina na Kalou. Sa dodonu me malaude na yaloda nida wilika na veiSame oqo ka vakayagataka ena soKalou ena veigauna kece ni lotu. Dau tovolea mo vakayacora vakakina ena soKalou kece kei na noda dui gauna vuni, sa yaga meda dau wilika ka vakasamataka na bibi kei na veilaveti cake ni Same oqo. I. Me ia ga na vakavinavinaka vua na Kalou baleta ‘ni sa sega ni mudu na nona loloma’. Sa voqa na vosa oqo vua na tamata sa vakadinadinataka na vinaka ni vakararavi vua na Kalou ena veigauna kecega. Na Kalou e sega sara ni veisautaka na nona loloma, sa dei tu ga, oi keda ga meda veisau. Sa lako sivita na vakasama ni Same oqo na veisereki kei veivakabulai ni Kalou; sa yaco sara ko ira na kauvakabobula oqo [slaves] me ra vakatokai me ‘noqu tamata [my people]. Nai lakolako ni mata tamata oqo sa ra lako yani ki na Vale ni Soro ka ra curu ena ‘matamata ni koro’. Sa*

vakaraitaka ga na curu yani vakayalo enai serau ni Kalou, na gauna kei na vanua ga me sa ia ga kina na vakarokoroko kei na vakavinavinaka vua na Kalou. Era sa vakayacora na tamata nira sa vakadinadinataka tikoga ‘ni sa sega ni mudu na nona loloma’ na Kalou. Sa voqa na vosa oqo vua na tamata sa vakadinadinataka na vinaka ni vakararavi vua na Kalou ena veigauna kecega. Na Kalou e sega sara ni veisautaka na nona loloma, sa dei tu ga, oi keda ga meda veisau. II. Sa vakaraitaka na lako mai ni Mesaia, na Vatu sa cati [Maciu 21:42; Marika 12:10; Luke 20:17]; sa yaco mei vakadei ni vale [22-23, Cakacaka 4:11, Efeso 2:20; I Pita 2:6-7]. Dina ni yaco na gauna dredre, ka vaka sa yali na Kalou, sa dina na Daunisame me vakaraitaka na nona bula ni tu taudua, ia ni masu vua na Kalou sa cavuta ga na vakarokoroko kei na vakavinavinaka...sa sega ni vakacauoca na vakamuduo vua na Kalou.

Same 150: Sa Same totoka ni macawa oqo ni noda vakacaucautaka na Kalou ni sa qaqa ko Jisu, sa tucake tale mai na mate; sa qaqa na Kalou ka guce ko mate kei na vuravura e nanuma ga ni sa nona na qaqa. Nai otioti ni Same oqo na 150 sa rauta vinaka me kaya na Daunisame *ni sa kilikili ka dodonu sara ena veika kece e cegu e vuravura me vakavinavinakataka ka vakacaucauataka na Kalou. Na veika kece e tu veikeda na tamata me vakayagataka me sala ni nodra doka ka vakacaucautaka na Kalou: meke vakayalo, nai vakatagi duidui me doma vata kece na lomalagi, na wasawasa kei na veika kece meda domavata na rokova ka vakacaucautaka ka vakavinavinakataka na Kalou. ‘Me vakacaucautaki Jiova na ka bula kecega. Me vakacaucauataki ga o Jiova.’ [FNV]. Na cava beka e rawa nida cakava me da vakavinavinakata ka vakarokorokotaka na Kalou oqo? Sa taro vinaka meda veitalanoataka ka vakayacora sara ga e dua na ka...noda samaka na rara, tomika na benu ciri e matasawa, kua ni benuci na wai droka kei na waitui, caka loloma vua era leqa ka sega na kedra se medra, sega nodrai tikotiko...me sala ni noda vakavinavinaka ka vakacaucauataka na Kalou!*

C. Vakatakila 1:4-8: *Nai vola ka vola ko Joni nai apositolo ena nona tiko vakavesu mai na yanuyanuu ko Patimo rauta na 80-95 AD/ACE. A volai e liu na Kosipeli [85-95], qai volai e muri nai Vakatakila [85-95+] ena gauna ni nodra vakarararawataki na tamata baleta ga na nodra vakabauti Jisu Karisito. Eda raica ni qai volai sara e muri mai veiiratou na Kosipeli: Marika [65], Maciu*

[70], Luke [75]. Na veiyabaki sa volai sa tomani tikoga na kena veileti vei ira na kena dau; nai le e rawa ni kau mai nai vola, se na gauna baleta na veika a yaco tiko, se vei ira na qase ni lotu mai muri...meda kua ni leqa kina baleta sa dei tu ga na Vosa, ko ya na ka bibi taudua. Sa nonai naki levu ga na Dauvolavola me vakayaloqagataki ira na vakabauta ka vakadeitaka vei ira na nodrai Nuinui ko ya ko Jisu Karisito. [Raica vata kei nai naki ni Kosipeli, Joni 20:31]. Sa vakamasuti ira mera tudei ka kakua sara ni datuvu se soro koso veitalia ga na bibi ni nodra vakacacani se vakararawataki. Nai Vakatakila, ‘Revelation’ e vakadewataki mai na vosa vakirisi na ‘apokalupsis’ se ‘apocalyptic,’ e rua na vosa na ‘apo’ ‘tawase mai kina’ kei na ‘kalupsis’ e dua nai ubi [tutuvi] se ‘matavulo’ ka sa kenai balebale na ‘kena kautani nai ubi se matavulo’ se ‘sa na qai laurai na ka dina ka a vunitaki tu...sa qai vakatakilai! E tiko na mataqali vola vakaoqo enai VTM, na kenai vakaraitaki vinaka nai vola nei Taniela, kei nai VTV Nai Vakatakila kei na wase ni vola eso me vaka na Marika 13 kei na so tale. Sa matavulotaki tu ka sega ni rawarawa na kena wiliki. E na gauna ni valu e tiko na ‘vosa vuni’, e soli vei ira na sotia batikadi era sa kilavata, ke sega ni kila ko ira era sota vakasauri sa rawa nira lauvana. Ena gauna ogo eda vakayagataka na ‘password’ [vosavuni-na vosa vuni me lako siviti kina na ka e vunitaki] ni da dolava na ‘computer’ se laki tauri lavo mai na baqe. Na nomu vosavuni [password] o kila ga ko iko, sega tale ni dua, sa vakakina na kena wiliki na ‘apokalupsis’ se Nai Vakatakila meda kila na vosavuni [password]. Ko ira na wilika ena gauna ko ya era kila na vosavuni ka ni ra bula vata kei na Dauvolavola ena dua vata na gauna, dua vata na vanua, dua vata na veiliutaki vakavanua, politiki, vakalotu talega. Era kila vinaka na wilika nai vola kei na kenai balebale talega. E muri mai eda sa wilika nai veivola ka ra vola e so e ra bula ena gauna ko ya kei na nodrai tukutuku na turaga kei na marama lotu ka ra vakadewataka mai nai tukutuku. Eda sa tautauri mai vei ira ka tovolea me wilika nai vola vakaoqo me da kila na vanua e volai kina, gauna e volai kina, draki ni bula ena gauna ko ya, na bula vakapolitiki, vakamatanitu, veiliutaki, bula vakavanua, bula vakailavo, bula vakalotu [context] me rawa nida kila na vakasama e volai tu kina. E levu na vosa e tiko kina, e ubi kota me vakataki “Papiloni” ena Vakatakila [14:8] ko ya ko ‘Roma’. Ena vunitaki ko Roma ka volai ga me ko ‘Papiloni’, ia era sa kila tiko na vola kei ira na wilika! Ke tukuni ga ko ‘Roma’ e rawa nira na vakamatei na tukuna se vakadewataka. Me garauni sara na kena wiliki ena veigauna kece kei na gauna e dai. Dina ga ni

levu nai vakamacala kei na kenai vakabalebaletaki na vei raivotu, na vosa e so e no kina, edua ga na ka eda kila, ena vuku ga ni vakabauti Karisito na Turaga, ena qai vakataucokotaka kina na Kalou na vuravura oqo. Sa na vakadrukai vakadua ko Setani, se na vunica, se nai valavalaca, sa nona ga na Kalou na vakarokoroko ni sa vakaduria na Vuravura Vou kei na Lomalagi Vou me nodrai tikotiko na tamata vakabauta.

II. Vakatakila 1:4-8: Nai naki levu ni vola vakaoqo me vakaruataki tale: **vakayaloqaqataki ira na lewe ni lotu era vakararawataki tiko, mera tudei ena nodra vakabauta; mera kila ni sega ni guilecavi ira ko Jisu, ka solia vei ira nai Nuinui ni na Lesu tale mai [1:7].** E na nodra veikidavaki kei na vakanuinui ni na lesu totolo mai na Turaga era dau kaya, “*Maranaca*” [*Maranatha*] Ni Lako mai Turaga Jisu! [Vakatakila 22:20]. **III.** Nai vola ki na matalotu e vitu mai Esia; mai na ‘Yalo e vitu’ se na ‘Yalo Tabu’; na ‘vitu’ na matanifika e vakataucokotaka na ka. Na veivosa “mai vei koya sa bula e daidai, ka bula e liu, ka na bula talega e muri” [4, 8] sa dusia na Lewe Tolu vaKalou [Trinity], na nona vakatakilai “iratou” [ko Koya] na Kalou e vuravura vei keda na tamata. **IV.** Sa dusi **Jisu ni ko koya na Ulumatua ni tucake tale mai na mate, na Turaga Levu kei na Tui kei vuravura.** Ko koya sa lomani keda, bokoca na noda cakaca, ka qisi keda meda **tui ka bête talega** ka meda vakarokoroko vua. Dua tale na kena vosa: ko Jisu oqo ka bolea me mate me nodai soro me da vakabulai kina mai na nodai valavalaca. Na veivakabulai sa vakayacora oqo ko Jisu sa yaco kina vei keda meda ‘matabete vakaturaga [kingdom of priests] ka qarava na Kalou kei Jisu ko koya me nona na vakarokoroko ka tawa mudu. Emeni. Sega ni ra ‘bete’ ga e so, ia koi keda kece eda sa ‘matabete yalovasava’ [*raica na I Pita 2:5, sa sega ni dua na ka e dredre vua na Kalou, keda sa bête, e rawa nida tui talega, na Kalou ga e vakayacora ena vukuda...ko iko ga e rawa ni ko veitaratara kei na Kalou, sega ni ko vakararavi tiko vua na bête se nai talatala---you have access to God through Jesus Christ*]. **V.** Na Tui oqo ena Lako Tale mai ena O ka sota kei na veimataqali kecega e vuravura. Ko koya talega na Olifa kei na Omeka [na matanivola vaKirisiki e kenai tekivu na ‘A’ [alpha], kenai otioti na ‘W’ –kenai rorogo na ‘o’, Omega], ko Koya nai Vakatekivu kei Nai Vakataotioti, ko Koya sa kaukauwa...**sa tu vua na lewa, na mana, sa qaqa ni sa tucake tale mai na mate ka solia vei keda na bula vou oqo nida sa vakabauti Koya!** **VI.** Sa tekivuna na Kalou na nona veivakatakilai, ko

koya nai vurevure ni veika kecega. Sa solia vei Jisu na veivakatakilai na Kalou. Sa solia na dina oqo ko Jisu vei Joni ena nona tala na nona agilosi, sa qai raivotu [veivakatakilai] ko Joni ena vuku ni veika “sa voleka ni yaco mai” [1:1].

D. Joni 20:19-31: *Sa duidui sara na Joni mai na kosipeli suivata: Maciu, Marika kei Luke. Ko Joni e dua e voleka sara vei Jisu, “a sa vakararavi ena lomasarei Jisu, ko koya sa lomana ko Jisu.” [Joni 13:23]. Ko Joni sa vakabibitaka sara se O cei ko Jisu? ena gauna ni nona bula vakatamata kei na gauna sa volai kina na Kosipeli oqo? Baleta ni qai volai nai vola oqo ni rauta na 85-95? AD/ACE [qai volai sara e muri vei iratou kece na kosipeli] sa levu talega na mataqali vakabauta cala sa tauyavutaki ka vakatavuvulitaki ka so era muria. Sa tubu vakalevu sara nai le ni sega ni Kalou dina ko Jisu se sega ni tamata dina ko Jisu se ko Jisu e Kalou veimama ka tamata veimama. Ia ko Joni sa vakabibitaka sara ni ko Jisu e Kalou dina ka tamata dina talega. Sa sega ni ka ni kila ga vakavakasama, ia sa bibi sara na vakabauti Jisu se na nona veiwekani vata e dua kei Jisu me vakataki koya [Joni]. Ko Jisu vakai koya e tukuni koya ena 7 na vosa ‘Koi au’ [I am], na yaca e vakatokai koya kina na Kalou; ia e tamata talega ni moce, kana, gunu se tagi, na tiki ni VT lekaleka taudua [Joni 11:35]. Sa matata sara ni naki bibi nei Joni ena nona vola nai vola mera vakabauta mera yaco kina mera luve ni Kalou [20:30-31].*

I. Na Tikina 19-23: Sa vakaraitaka ko Joni ni a sega ni tiko ko Tomasi ena bogi ni Siga ni Tucake tale ka rairai kina ko Jisu vei iratou na Nona tisaipeli e na Nona a curu yani ena katuba sogo. Sa solia vei iratou na vakacegu eratou a gadreva ena gauna ni veilecayaki, vakatataro kei na yalolailai! Oti koya sa qai ceguvi iratou ena Yalo Tabu. [Ni da wilika oqo e lesu mai nai talanoa ni veibuli ena nona veiceguvi na Kalou; dua tale sa ceguvi iratou oqo ena Yalo Tabu ka qai muri na Siga ni Penitiko]. Eratou sa vakaukauwataki na tisaipeli, sa soli na vakacegu, sa oti na rere, sa oti na vakanananu ni lesu tale ki na veika eratou a dau cakava e liu. Sa liu tale e matadratou ko Jisu, sa yaco na bula vou kei nai nuinui bula sa dei. **II. Na Tikina 24-29:** Sa oti e dua na macawa, mai na Nona a curu yani ena katuba sogo ko Jisu ka solia vei iratou na vakacegu. Baleta ni a sega ni tiko ko Tomasi ena bogi ka rairai kina ko Jisu, e vakatataro na yalona, ka vakatitiqa tikoga; ena vakadinata ga ke raica Jisu dina e matana. Ni rau sota ena kedra maliwa na vo ni tamata vakabauta, a kaya vei Tomasi ko Jisu me daramaka na nonai qaqalo ena mawe ni mavoa e ligana. Sa tekiduru ka cuva sobu ko Tomasi ka tusanaka, “Noqu Turaga ka

noqu Kalou.” Sa vakaraitaka ko Tomasi e dua na rai vou me baleti Jisu sa tucake tale mai na mate; ko Jisu sa Turaga [Lord] na vosa e dauvakayagataki ga Vua na Kalou, ka vakadeitaka ni sa sega ga ni Vakavuvuli, ia sa KALOU talega! Sa dusia talega ko Jisu e dua na dina vou, ea vakaroti Tomasi ka kaya, ‘Ko sa raica ga ko sa qai vakadinata: sa gadreva ko Jisu me vakaraitaka vei Tomasi ni dua tale na sala e rawa nida kila kina na ka dina; ea qai kaya tale ko Jisu, ka rawa meda vakatoka ni ototi ni Vunau mai na Ulunivanua [Maciu 5:1-13], “Sa kalougata ko ira era sa sega ni raica ka ra sa vakadinata.” Sa yaga vei keda eda sega ni raici Jisu vakatamata, ko ya meda vakabauta ga se rai ena mata ni vakabauta! Ni kua eda sa dau vakasaqara na tamata nai vakadinadina [empirical data/scientific reasoning], me vakataki ira ga na kai Kirisi kei na Jiu [miracles/cakamana; wilika na I Koronica 1ff]. Sa yaga meda tokitaka na nona via vakadinadinataka na ka ki na Vakabauta! ...sa vunautaki ni ko Jisu e tucake tale mai na mate. Sa sala talega ni noda raica na ka dina se na DINA sai koya ko Jisu! III. Tikina 30-31: E levu tu nai talanoa ka sega ni talanoataka ko Joni, ka rawa nida raica ena Kosipeli e tolu: Maciu, Marika kei Luke. Ia e so tale nai talanoa e sega ni volai ena Kosipeli...eda na qai kila ga noda sota kei koya mai kea! Ko Joni sa digitaka ga nai talanoa e coka nai naki ni nona volavola ko ya ena tikina 31 “*Sa volai oqo mo dou vakadinata ni sa Karisito ko Jisu na Luve ni Kalou, dou na ‘rawata’ [have] na bula [me veisau na vosa vakaviti na ‘rawata’ ki na ‘soli vakailoloma’ se ‘lolomataki’ se ‘taukena’, ‘nona’:ena vosa vaKirisi na ‘exe ete’ –may have] ni dou sa vakabauta na yacana.*” Ena noda vakabauta, na bula tawamudu e sega nida cakacakataka, ia nai solisoli wale ga ni Kalou ena vuku ni vakabauta [Roma 6:23:”Ni sai sau ni valavalaca na mate, sai solisoli walega ni Kalou na bula tawa mudu.” Na Efeso 2:8-9 , ‘Ni sa loloma savu walega ni Kalou dou sa vakabulai kina ena vuku ni vakabauti Karisito. O sa sega ni cakacakataka...’ wilika talega na Taro IV Na Veivakabulai enai Vola ni Sere ni Lotu Wesele se ena nomu Matalotu.

3. Na Sala ni Vuli Vola Tabu [Bible Study Methods] mo rai kina; na sala ni vakadewataki ni vosa [exegesis]:A. Ni soli mai na leseni se tikina mo wilika: wilika sara, oti qai wilika nai talanoa ni bera na leseni, tarava nai talanoa ni oti na leseni ko ya [context]. B. Tovolea mo kila toka nai naki ni kena volai nai vola koya; me vakataki Joni 20:30-31.C. Wilika tale na leseni ka toqa na vosa kei na vakasama bibi e lauti iko? D. Ko raica rawa e dua na vakasama e buwawa ka sega ni macala vinaka, raica tale ka wilika na kena vakadewa vakavavalagi, kena e rawarawa? E. Raica tale na tikina enai Vola Tabu e rawa ni vakamacalataka na vakasama ko raica tiko, me vaka ena veivola tale eso enai Vola Tabu.Vakayagataka e so na taro ena vosa: A cava [what]? Gauna cava e volai kina se cavuti kina na vosa [when]? A cava na vuna [why]? Caka/yaco/rawa vaka evei

[how]? F. Raica na “a” “b” “c” lalai enai Vola Tabu vakaidusidusi ka tukuna na vanua mo wilika tale me vakamatatataka na tikina ko wilika tiko; na references se foot/end notes. Indexes enai VT Vakavavalagi. G. Dikeva na vakayagataki ni gauna [tenses]: “Au a lako!” [past], “au sa lako!” [present] kei “au na lako!” [future] J. Mo nanuma tiko ni ko wilika tiko e dua nai vola ka volai ena 2000 vakacaca na yabaki sa oti, mo vakasamataka na i tuvatuva ni vanua [geography], nai tovo ni bula, [culture and traditions], na veika e yaco ena gauna koya [history], kei nai vakarau ni nodra volavola [literature]. K. Ia sa dei tu ni ogo na vosa ni Kalou, e vosa bula [Ipiriu 4:12]. Mo masulaka ka nuitaka na Kalou ena nomu vukei ni sereki ni vosa. L. Sa kena gauna ogo mo tovolea ke ko gadreva me toso cake tikoga na nomu kila na i Vola Tabu , mo tekivu vakavolia e so nai vola ka rawa me vukei iko. Eso nai Vola Tabu sa tu vata kei na kenai vakamacala [Commentary] se Dictionary of the Bible kei na nomu Dauwilika wasoma na Taro enai vola ni Sere vakaviti sa no kina na yavu ni noda vakabauta kei na cioloji ni lotu. M. Na kena i otioiti mo qai taroga na taro: A cava e da vulica rawa mai nai talanoa ogo? Se A cava na kenai balebale vei au/kena yaga vei au ena noqu i tutu vakatamata, vakalotu vakarisito, etc, se cava na kenai balebale /yaga ki nai vavakoso? N. Kua ni rawai sara ena muria nai kalawa e soli yani enai vola baleta ni na tubu mai eso na vakasama e vakavotuya na Yalo Tabu, me golevi sara koya.

VEIKAUWAITAKI A cava meda cakava me sureti kina ko ira era sega ni lewe ni lotu? E dua e da nanuma meda sikovi koya? A cava tale e rawa ni vakayacori?

Jovili kei Lisa Meo